

— Biraz sonra Prag'a gidiyorum.

Gitmem gerek. Ne yaşlı kadınları, ne de yaz tatili için ülkelerine gitmeden önce tüm mağazaların en gereksiz mallarını satın alan Türk işçileri göremem. Bu iki durum da bana dayanılmaz bir acı, umutsuzluk veriyor.

Şimdi Doğu İstasyonundayım.

Şimdi dünya önümde açılacak.

Kendini bana sunan her şeyi, yetişmekte, solumakta ya da ölmekte olan her şeyi ya da ölmüş olanı daha da büyük biçimlendirmem gerek. Doğanın, yaşamın, düşlerin, duyguların bana sunabildiğinden daha çoğunu yaşamam, daha çoğunu algılamam, daha büyüğünü duymam gerek. Her nesneyi, her canlıyı, herhangi bir insanı, anlık her görüntüyü yaşantıya dönüştürmeliyim. Yaşamı büyütme, kendimce geliştirmek, derinleştirmek, genişletmek, rüzgarlarla estirmek, yağmurlarla yağdırmalıyım, ta ki kendimi canlı ya da cansız, doğmuş ya da doğmamış tek bir nokta olarak görene dek. Ve kendi üzerimde kurduğum bu egemenlikle ölümü de büyütmem gerek. Yaşam, ölümüm her yaşam, her aşk ve her ölüm olmalı.

Macar yapımı bir vagondasın. Doğu Berlin-Prag arasında geçecek bir tren yolculuğu. Karşında gene o oturuyor. Belki ay-

nı boyda. Zayıf. Gözleri mavi ya da kahverengi değil. Yeşil. Bir süre sonra sana yaptığı resimleri gösteriyor. Suluboya resimler. Sessiz doğa görüntüleri. Kendi çekingen yaradılışını anlatan. Birden ona her şeyini vermek istiyorsun. Çocukluğunu, yorgunluğunu ve bu seyahatin içine doğru aradığın sonsuzluğu. Tenini. Kendini. Böyle bir tenden hiçbir şey algılayamayacağını biliyorsun. Ama o sana başkalarını da anımsatmayacak. Yabancı biri olarak kalmayacak yalnız. Ya da herkes kadar yabancı kalacak. Ancak geceden kaçmış olacaksın. Kendinden, birlikte yaşamının bu denli güç olduğu kendinden kaçacaksın. Bir insan çıplaklığında ve yabancılığında algılayacaksın. Yeterince derin bir olgu. Sen de daha derinini sunabilir misin ki. Bütün bunları ne zaman düşünüyorsun. O, kompartımanda senin uzandığın dar, meşin yatak denemeyecek yere uzandığında yanına geldiğinde mi. Seninle yatmasını hiç yadırgamadığın anda mı, gecenin uzantısında mı. Bu bir türlü benimseyemediğin yeryüzünün ve yaşamın bırakılmışlığını düşündüğünde mi. Yoksa gecenin içine düştüğün ve uyuyamadığın yorgunluk içinde mi. O da uyuyamamıştı. Gözlerini açacak gücü bulduğunda yatağında sigara içtiğini, sana ya da boşluğa baktığını görüyordun. Prag'da sabahın beşinde neşeyle işine giden işçiler dışında hiçbir şey göremezsin, demişti. Seninle do-laşırım, demişti.

Koridordan trenin yol aldığı kesite bakıyorsun. Tek tek yapılar, yollar belirdi bile. Henüz sabah soğuk, gökyüzü aydınlanmaya başlamak üzere. Ama erken doğmayacak güneş, ilkin bulutlar olacak. Trenin koridoru serin. Söylediği gibi alacakaranlık içinde büyük bir kitle var işe gitmek için yollara çıkmış. Yorgunum. Tren istasyona varıyor bile. O uyuyor. Sigara paketinin üzerine birkaç sözcük yazıp iniyorum. Çantamı istasyonda bırakıp bir araba ile kentin sabahına giriyorum. Sabah, daha saat altı olmadan, Kafka'nın doğduğu evin karşısındayım. Yapının yan duvarında Kafka'nın ince yüzü metal bir heykel olarak işte karşımda. Birden yorgunluğum gidiyor. Ama beklenmedik bir sabahın maviliğinde birden Kafka'nın evinin önünde olmayı, bu üç katlı büyük taş yapıya bakıp duruşunu hiç kavrayamıyorsun. Uzak ülkede, durgun kentlerde onun anlatılarıyla

6 gibi otelde giyip
öğlen dışarı çıkıp, buldu
2-3 saat uyuyor

geçirdiğin yıllar, daha derin, daha etkin, düşüncelerini daha çok yönlendirmiş, daha benliğine işlemiş süreçler. Yoksa yaşadığımız her an böylesine geçmişin ağır anılarıyla mı güçleşiyor. Prag kentinde Maiselgasse'de miyim, yoksa Ankara'da Tuna Caddesinde mi. Ya da düş mü görüyorum. Ya da zamanın hangi akışındayım. Bir yolcu muyum. Bir arabanın içinden yorgun gözlerle Kafka'nın evine bakan bir yolcu. Hangi yolculuğumun hangi anındayım. Oysa hiç yolculuğa çıkmam. Her an ve her yerde, daha önceleri ve şimdi hep sürekli bir yolculukta değil miyim. Böyle yaşamadım mı. Böyle yaşamıyor muyum. Böyle yaşamayacak mıyım.

Ambassador Otelindesin. Eski mobilyalar, tavandan sarkan avizeler, bembeyaz masa örtüleri, siyah giysili yaşlı garsonlar eski bir geleneği sürdürüyor. Dünyayı "Ateşçi" olarak algılamaktan öteye gidebildin mi.

Şimdi Anadolulu bir kadın, tarlada giydiği giysiler içinde Birinci Kaertner Ring'de karşıdan karşıya geçiyor.

Hradschin'e çıktığında güneş artık kent üzerinde yükselmiş. Alchimistengasse yükseklikleri iki metreyi bulmayan evlerden oluşuyor. Yirmi iki numarada bir yıla yakın çalışmış, öykülerini yazmış. Bugün ev kapalı. Yarın burada olmayacaksın.

Bir süre sonra yokuşları inip, nehir kıyısından geçip, sokaklarda dolaşıp, eski Yahudi mezarlığına giriyorsun. İlk adımlarında kent içinde gizlenmiş küçük bir mezarlığa girdiğini düşünüyorsun. Gelişigüzel kesilmiş, büyük, gri, kahverengi mezar taşları öylesine sık ve düzensiz yükseliyor ki. Dağınıklık içinde, sanki atılmış, şekil verilmemiş, her biri bir başka eğri-likte. İç içe. Mezarlık çevresini gene gri yapıların arka cepheleri çevreliyor. Evler terk edilmişçesine bakımsız. Galata çevresinin evleri gibi. Kimi camlar kırık. Mutlak içlerinde oturanlar var. Açık camlardan evlerin içindeki karanlık sessizliği algılıyor-sun. Burası her zaman böyle gölge olmalı, diye düşünüyorsun. Ve mezarlığın havası, dışarının, kentin havasından daha nemli. Parke taşlarıyla kaplı caddelerin havasından. Sen mezarlığın içine doğru ilerledikçe, mezarlık kendini açıyor, açıyor, genişliyor, giderek büyüyor ve insanı kendi sonsuzluğu içine çekiyor. Daha derinlerine gidilirse, insanı bırakmayacak izlenimini ve-

14 ren canlı bir mezarlık. Çıkıyorsun. Kapı önünde küçük bir tahta taburede yaşlı bekçi oturuyor. Karşıdaki küçük tahta kulübede de turistlerin mutlak ellerinde bulundurdıkları kent planı ve broşürler satılıyor.

15 — Kafka'nın mezarı nerede?

— Burada değil, diyor.

— Buradaki en yeni mezar taşı 17. yüzyıldandır.

— Evet, diyorum. Gördüm. 14. yüzyıldan mezar taşları gördüm.

— Metroya binin. Straschnitzer yönüne gidin. Oradaki Yahudi mezarlığında yatıyor Kafka.

16 Sokaklar geçiyorsun. Canlı sesler kulağına varıyor. Kemerler altında yürüyorsun. Seslerin geldiği kapıdan giriyorsun. 17 Karanlık bir birahane herkesten bira içiyor. İş önlükleri üzerlerinde, herkesin elinde büyük bir bira bardağı, yarışmasına bira içiyorlar. Bütün günlerini içerek geçiren, gene de çalışabilen insanları hep kıskanırım. Belli bir sarhoşluk içinde yeryüzüne dayanmak daha kolay.

18 Yavaş yavaş yürüyorsun. Metroya geldiğin an bozuk paran olmadığını görüyorsun. Geç, işareti veriyor turnikede bekleyen kız. Paranın bu kentte hiç önemi yok. Elektrikli merdiven üzerinde müthiş bir derinliğe iniyorsun. Son durakta herkesle birlikte gene derinliklerden gün ışığına çıkıyorsun. Karşıya geçiyorsun. Mezarlık kapısı açık. Hemen kapının karşısında bir ok hangi yöne gideceğini gösteriyor: Dr. Franz Kafka.

19 Yaşamın sonu hiçbir zaman bana ırak gözükmedi. Her yüzde, her solukta, her büyüyen, her yaşlananda, her sarılmada, her sabahta gördüm yaşamın sonunu. Çocukken bile, buğday tarlalarında, yaz gecesi mehtabında ve çocukluk gecelerinin derin karanlığında gördüm yaşamın sonunu, ama ben giderken, ben ya da tren görünümünün içinden, kentlerden, köylerden, tarlalardan, dağ sıraları önünden, ardından, bir göl kıyısından, bir nehir yatağı ya da gri bir deniz yüzeyi boyunca ilerlerken, yol alırken, tanımadığım insanlar hızla gidiş yolunun aksi yönde yitip giderken, her görüntüyle birlikte ardımda benden uzaklaşırken, yitip giderken, işte ancak o zaman uzaklaştım yaşamın sonundan.

20 Neden buradaki yeşil, yabansı sessizlik şimdi sana içinde yaşamak zorunda bırakıldığın dünyayı unutturuyor. Aynı dünyanın en derin acısını Kafka çektiği için mi rahatsızsın onun mezarı yanbaşıda. Hiçbir yere gitmek istemezcesine. Babası, ardından da annesi aynı mezara gömülmüş. Şimdi Viyana'da Kafka'nın babasına mektubunu düşünüyorsun. Yaşamı sürecince baskısı üzerinden kalkmayan babanın, mezarda da onun üzerine yattığını. Ne garip, dün mezarı başında bunu düşünmemiştin. Aksine belki biraz da rahatlatıcı bulmuştun yalnız yatmayışını. Nazi kamplarında öldürülmüş kız kardeşler ile Milena'yı düşünmüştün. Kafka'nın bu kamplara girmemesi için sevinçle doldurmuştu. Genç yaşta veremden ölmesi onun için en büyük acılardan kurtuluş da demektir.

“Ölüm gelecek ve gözlerini alacak, o ölüm ki bizleri sabahtan akşama dek izleyen, sağır, eski bir acı ya da anlamsız bir angarya olarak.”

21 Sessizlik ve yaban yeşilliklerin bürüdüğü mezarlıktan çıkarken, ağabeyimin sözlerini algılıyorum. Berlin'in Aralık gecesi buz gibi soğuk. Kar, asfalt üzerinde donmuş, Zoo İstasyonundan çıkılınca, yan köprü altındaki durakta 66 numaralı otobüsü bekliyoruz. O, Wansee'ye gidecek. Kentin Batı yakası sınırındaki göl kıyısına. Bahçenin derinliğindeki büyük, sessiz, yalnız yapıya.

— İstanbul'da mezarlarımızı hazırlamalıyız, diyor birden.

— Nereye gömüleceğim beni hiç ilgilendirmez. Ölü gövdemin ne olacağını düşünmek bile istemem. Toprakla mı, suyla mı birleşeceği, yoksa kül mü olacağı, diyorum.

Sözleri, o gece bana gereksiz bir melankoli gibi geliyor. Öylesine soğuk bir Berlin gecesinde bir de insanın kendi mezarını düşünmesi...

Şimdi Prag'da, yazarlarımın mezarları doğrultusunda çıktığım yolculuğun başlangıcında onun sözlerinde haklı olduğunu düşünüyorum. Ama gene de İstanbul kentinde bir mezarım olsun istemiyorum.

22 Otobüse biniyor. Pencere önünde bir yere oturuyor. Ben, kentin gece yaşamına dönüyorum. Soğukun ve karanlığın içine.

23
24
Bir parka varıyorsun. Şimdi artık yorgunsun. Tahta sıralardan birine uzanıyorsun. Sessiz. Biraz uzağında çocuklar oynuyor. Büyükanneleri ya da dedeleri, banklardan onlara bakıyor. Öğle paydosundaki insanlar önünden gelip geçiyor. Sen de gelip geçen tüm Praglıları algılıyorsun. Parkta böylesine uzanan hiç kimse yok. Yorgunluk sınırını aşmışsın. Yürüyemiyorsun. Uyuyamıyorsun. Oturamıyorsun. Öylesine uzanıyorsun. Sana, bu yorgun kadına baktıklarını, yorgunluğunun derin uzaklığında algılıyorsun. Sen de hangi zamanda yaşadığını bilmeyen, diş ve boğaz ağrıları ile tahta bank üzerinde öylesine yatan kadına şaşkınlıkla bakıyorsun.

26
Uzun süre sonra biraz gücünü toparlayabildiğinde parkı herhangi bir kapısından terk ediyorsun. Bir durakta istasyon yönünü yaşlı bir adama soruyorsun. O da sana nereden gelip, nereye gittiğini soruyor. Söylediğin kentleri ancak savaş cephelelerinden tanıdığını söylüyor.

Artık caddeleri dolaşacak gücüm yok. Caddeleri düşüncelerimde uzatmam, caddeleri düşüncelerimde yaşamam gerek.

27
Çantamı almak için istasyonda uzun bir kuyrukta bekliyorum. Çantanın altında dört tekerlek var. İstenilen yöne çekiliyor. Çekilirken de oldukça büyük bir gürültü çıkarıyor. Bavullarını alan ve veren tüm insanlar, bu taşınmadan çekilen çantaya bakıyor. Sanki ilk kez böyle bir çanta görüyorlar.

Çantayı istasyonun ortasına fırlatıp, sonra da oturup ağlayabilirim. Bağırabilirim. Tüm sistemlere karşı haykırabilirim. Kafka'nın, tüm yazının derinlerinden haykırabilirim. Taşra'da Düğün Hazırlıkları'ndan. Taşra Doktoru'ndan, Dava'dan, Amerika'dan, Şato'dan, Felice'ye Mektuplar'ından, Milena'ya Mektuplar'ından, Günlüklerinden. Böyle bir çanta taşıdığım için utanıyorum. Her şeyimden utanıyorum. O an, söyleyebileceğim kadarını söylemeye karar veriyorum. Yazmaya. Bağırarak, haykırmak için başka olanak yok. İşte bağırıyorum. Ve beni duyan gene benim.

! "Sen düşüncelerle yaşıyorsun, diğerleri gerçeklerle."

Tren kalkmadan önce peronda gezinirken, birden Latislav'la karşılaşıyorum. Demek bu kentte tanıdığım biri var. De-

mek bu kentte tenini tanıdığım, bir geceyi bölüştüğüm biri var. Bratislava'ya gitmedi mi. Ben trenden iner inmez uyanmış olması gerekir. İnanılır gibi değil. Bütün gün, ben kentin sokaklarında, o başka sokaklarında dolaştı. Görmek istediği ben değilim. Biliyorum. Görmek istediği, benim kendime olan bağımlılığım.

— Hani kenti birlikte gezecektik?

— Çok güzel uyuyordun Latislav.

— Kafka'nın evini gördün mü?

Nice istasyonlarda, nice limanlarda, havaalanlarında durakladım. Her gidenle gitmek istedim. Her yolculuğa çıkmak. Hiçbir yere gitmesem de, sürekli yolculuklarda olduğumu algılamakta geç kalmadım. Ama genç yaşlarda, henüz bana, yaşamı yaşanır kılan bu duyguya varmadan önce, gidememek, derin, derin, derin bir acıydı.

İşte gene raylar üzerindeyim. Ormanlar, küçük tepeler, mısır tarlaları, belki de ilk ve son kez içinden geçip gittiğim Viyana-Prag arası ne denli bildik bir dünya. Yer ve gökyüzünün renkleri, gölgeleri, bulutlar arasından sızan ışıklar, daha sonra başlayacak, bizi içine alacak karanlık, trenin geçtiği istasyonlarda, inip binen insanlar ya da istasyon çevresindeki köylerde, kentlerde yaşayan, o an yakından bisikletle ya da yaya gelip geçen herhangi biri, kendi kendime düşündüğüm, kendi kendime konuştuğum, kendi kendime sevdiğim, kendi düşüncelerimde çıktığım sürekli yolculuklardan beni alıyor. Beni ben olarak raylar üzerinde götüren trenlerde algılıyorum gerçek dünyamı. Duran her şey sıkıyor beni.

"Çocuk, çıplak pencereden serin ve siyah tepelerdeki geceye bakıyordu ve gözleri önünde açılan bu görünümü şaşkınlıkla algılıyordu: Puslar üzerinde hareketsiz bir berraklık. Karanlıkta hisirdayan yapraklar arasında tepeler belirliyordu. Günün tüm izleri, yamaçlar, ağaçlar, üzüm bağları, tepeler üzerinde renksiz ve ölüydü ve yaşam yalnız rüzgar, yalnız gökyüzü, yalnız yapraklar ve yalnız hiçti."

Viyana'da, Güney İstasyonunun yan çıkışı karşısındaki Prinz Eugen Otelinin altıncı katında odam. Radyoyu açıyorum.